

ВАЛЬТЕР СКОТТ

MUSTA
KÄÄPIÖ

Вальтер Скотт

Musta kääpiö

«Public Domain»

СКОТТ В.

Musta kääpiö / В. Скотт — «Public Domain»,

© СКОТТ В.
© Public Domain

Содержание

I LUKU	5
II LUKU	10
III LUKU	16
IV LUKU	22
Конец ознакомительного фрагмента.	26

Walter Scott

Musta kääpiö

I LUKU

Vai kelpaa yksin Hearne metsämies?
Windsorin iloiset rouvat.

Eräällä hyvin syrjäisellä seudulla etelä-Skotlannissa, missä raja käy korkeiden, kolkkojen vuorten kukkuloita myöten erottaen Skotlannin sisarkuningaskunnastansa Englannista, kulki nuori mies kotiinsa päin metsäkauriinmetsästyksestä. Hän oli Halbert eli Hobbie Elliot, varakas maanvuokraaja,¹ joka kehui polveutuvansa rajamaiden sekä historiassa että lauluissa kuuluisasta, vanhasta Preakintowerin Martin Elliotista. Metsäkauriita, joita muinoin oli niin lukuisasti noilla autioilla erämailla, oli nykyään enää vain muutamia harvoja laumoja jäljellä ja ne piileskelivät syrjäisimmissä paikoissa, mihin oli vaikeinta päästä, joten niiden pyynti oli nyt yhtä vaivalloista kuin epävarmaakin työtä. Oli sentään vielä joukko nuorukaisia, jotka olivat kovin innostuneita tähän metsästyksen sen tuottamista vaivoista ja vaaroista välittämättä. Miekka oli jo näillä rajamailla saanut levätä tupessaan toista sataa vuotta, aina siitä saakka kun Jaakko I oli rauhallisella tavalla yhdistänyt Skotlannin ja Englannin kruunut ja tullut siten ensimmäiseksi Ison-Britannian kuninkaaksi. Yhtä kaikki oli näillä rajaseuduilla vielä paljon jälkiä menneisyydestä; asukkaat, joiden rauhallisia askareita edellisen vuosisadan sisällissodat olivat useampaan otteeseen keskeyttäneet, eivät vielä olleet oikein tottuneet säännöllisiin elinkeinoihin; lammastenhoito ei ollut vielä tullut varsin yleiseksi; seudun mäet ja laaksot olivat pääasiallisesti karjan laitumena. Mökkinsä ympärillä maanvuokraaja tavallisesti viljeli ohraa sekä kauraa² juuri sen verran, että riitti leiväksi perheelle, ja tämä huolimattomasti ja taidottomasti harjoitettu peltotyö jätti sangen paljon vapaa-aikaa talonpojalle sekä hänen rengeilleen. Joutoaikoinaan nuoret miehet tavallisesti kävivät metsästävässä tai kalastamassa, ja seikkailunhalu, joka muinoin näillä samoilla seuduilla oli innostanut asukkaita partio- ja rosvoretkiin, ilmeni yhä vieläkin tällaisena urheiluintona.

Tänä aikana, jolloin kertomuksemme alkaa, odottivat tulisimmat seudun nuorukaiset pikemmin toivoen kuin peläten tilaisuutta päästä sotaisten esi-isiensä esimerkkiä seuraamaan, sillä nuori sukupolvi kuunteli vielä hartaasti kertomuksia näistä sankaritoista. Skotlannissa säädetty turvalaki oli Englannissa herättänyt pelkoa, koska se näytti tarkoittavan Britannian molempien kuningaskuntien erottamista kuningatar Annan, nykyisen hallitsijan, kuoltua. Godolphin, Englannin silloinen pääministeri huomasi, ettei uhkaavaa sisällissodan vaaraa voitu välttää millään muulla keinolla, kuin sulattamalla molemmat valtakunnat täydellisesti yhteen. Kuinka tällainen liitto saatiin toimeen ja kuinka vähässä määrin sen hyödylliset seuraukset tänä alkuaikana näyttäytyivät, käy selvästi ilmi sen ajan historiasta. Riittää kun sanomme, että koko Skotlanti oli vimmoissaan niistä ehdoista, joilla maan oma parlamentti oli hävittänyt maan itsenäisyyden. Tämä yleinen vimmastus oli synnyttänyt hyvin omituisia liittoja ja hurjia tuumia. Cameronilaiaten³ piti tarttua aseisiin kohottaakseen valtaan Stuart-suvun, jota he tähän asti olivat vihanneet pahimpana vainoojanansa; ja sen ajan valtiovehkeilyihin ottivat osaa, omituisista kyllä, sekä paavilaiset, piispalaiset että presbyteriläiset nousten yksissä tuumin salaliittoon Englannin hallitusta vastaan, kaikki sen yhteisen tunteen kiihottamina, että heidän kotimaallensa oli tapahtunut vääryys. Koko maa oli kuohuksissa, ja koska Skotlannin kansa oli

¹ Englannissa ja Skotlannissa maa on enimmäkseen rikkaiden herrojen hallussa, ja talonpojat ovat vain arentimiehinä eli lampuoteina.

² Skotlannissa syödään paljon kauraleipää.

³ Presbyteriläisiin kuuluvat protestantit.

harjaantunut käyttämään sota-aseita, niin oltiin jokseenkin hyvin varustettuja sotaan ja odotettiin vain julkista mielenosoitusta jonkun korkean aatelisherran puolelta, jotta heti voitaisiin nousta ilmikapinaan. Tänä valtiollisen rauhattomuuden aikana meidän tarinamme alkaa.

Se jylhä vuoriseutu, missä Hobbie Elliot oli saalistaan haeskellut, oli jo kaukana hänen takanaan, ja hän oli jo astunut hyvän matkaa kotiinpäin, kun yö oli hänet saavuttamaisillaan. Tottunutta metsämiestämme ei tämä sinänsä huolestuttanut, sillä hän olisi osannut silmät ummessakin kulkea missä paikassa hyvänsä ympäristön kankailla. Mutta pimeä yllätti hänet juuri paikassa, mikä seudun vanhojen tarinoiden mukaan oli erittäin pahassa huudossa, muka yliluonnollisten olentojen tyyssija. Tämmöisiä tarinoita oli Hobbie pienestä piimäsuusta pitäen hyvin hartaasti kuunnellut. Ei missään muussa osassa Skotlantia niitä ollut niin runsaasti kuin täällä hänen kotiseudullaan, eikä kenenkään muun ihmisen pää ollut niin täynnä noita tärisyttäviä juttuja kuin Heugh-footin Hobbien. Tämän liikanimen oli urhomme saanut erotukseksi lukemattomista muista Ellioteista, jotka olivat myös kastetut Halberteiksi. Hänen ei siis ollut yhtään vaikea johdattaa mieleensä kaikkia niitä kauheita tapauksia, jotka olivat tapahtuneet tällä avaralla kankaalla, missä hän nyt astui. Päinvastoin ne tunkeutuivat hänen mieleensä itsestäänkin niin voimakkaasti, että häntä rupesi jo hiukan peloittamaan.

Tätä synkännäköistä, autiota nummea nimitettiin Mucklestane-Mooriksi (Ison kiven kankaaksi). Se oli saanut nimensä isosta, hakkaamattomasta harmaakivipatsaasta, jonka paksu, raskas huippu kohosi kummulla, keskellä kangasta, – lieneekö se sitten ollut jonkun sillä kohtaa lepävään sankarin hautakivi vai jonkin verisen kahakan muistomerkki. Miten se alkuaan oli siihen tullut, se oli kuitenkin jo muistoista haihtunut. Kansantaru, joka yhtä usein keksii valheita kuin säilyttää totuutta, oli antanut sille oman selityksensä, joka nyt selvästi johtui Hobbien mieleen. Patsaan ympärillä maa oli täynnä hajalleen heitettyjä tai oikeammin ryhmittäin ladottuja lohkaraita, jotka olivat samaa kivilajia kuin patsaskin. Näitä lohkaraita oli muotonsa vuoksi, ja kun ne lepäsivät hajallaan kankaalla, sanottu Mucklestane-Moorin "harmaiksi hanhiksi." Kansantarun mukaan näiden kivien nimet ja ulkomuoto johtuivat erään kuuluisan ja hyvin peloittavan noita-akan kuolemasta. Tällä velholla, joka loihti uuhet ja lehmät saamaan keskosia ja joka toimitti kaikenlaista pahaa, mistä hänen kaltaisiaan olentoja aina syytetään, oli muka tapana pitää tässä paikassa pitoja noitasisarustensa kanssa. Yhä vieläkin näytettiin nurmikossa olevia ympyrän muotoisia kohtia, joilla ei kasvanut heinäkortta eikä kanervanvartta: niistä oli muka nurmikko kärventynyt, kun noita-akkojen helvetilliset pitoveljet olivat niillä tulisine kavioineen riehuneet.

Velhon kerrotaan eräänä päivänä kulkeneen tämän kankaan poikki ajaen edellään hanhiparvea, josta hän toivoi saavansa kalliin hinnan lähikylän markkinoilla: se on näet vanha, tietty asia, että paha henki, vaikka se niin anteliaasti suokin voimaa pahantekemiseen, kuitenkin on siksi itara, että antaa liittolaistensa kitua halvimmassa työssä henkipahan elättämiseksi. Päivä oli jo kulunut aika pitkälle, sentähden – jos mieli saada hanhista hyvä hinta – akan olisi pitänyt ehtiä markkinoille kaikkein ensimmäisenä. Mutta hanhet, jotka siihen asti olivat kulkeneet siivosti ja hyvässä järjestyksessä, alkoivat nyt, tultuansa tälle avaralle kankaalle, missä oli vähän väliä suopaikkoja sekä vesilätäköitä, hajota joka suunnalle, pyrkien kylpemään veteen, mikä oli heidän miellelementtinsä. Eukko vimmastui hanhien itsepintaisuudesta, millä nämä tekivät tyhjäksi kaikki hänen kokoilemisyrityksensä. Hän unohti myös pahan hengen kanssa sopimansa nimenomaisen ehdon: että tämän oli määrätyn ajan kuluessa täytettävä kaikki hänen käskynsä, ja kirosi: "Jospa minä, piru vieköön, en hanhineni pääsisi enää tältä paikalta liikahtamaan!" Tuskinpa nuo sanat olivat päässeet hänen suustaan, kun sekä akka että hänen vastahakoiset hanhensa kiviksi muuttuivat, sillä piru, jota hän palveli, piti ankarasti kiinni sopimuksesta ja oli valmis käyttämään jokaista tilaisuutta, jolloin hän, täyttämällä liittolaisensa käskyt sananmukaisesti, saattoi saada velhon ruumiin ja sielun kynsiinsä. Huomatessaan ja tuntiessaan äkkiä tapahtuvan muutoksen, huusi akka petolliselle ystävälleen: "Sinä kavala petturi! Kauan aikaa sinä jo lupailit minulle harmaata hametta, ja nyt minä saankin semmoisen iäksi päiväksi!" Todisteeksi siitä, että akat ja hanhet olivat ennen vanhaan

suurempia kuin nykyään, vedottiin usein tähän kookkaaseen patsaaseen ja näihin hajallaan oleviin suuriin kiviin. Varsinkin jos joku, jolla oli se lohduton mielipide, että kaikki tässä maailmassa huononemistaan huononee, tahtoi menneitä aikoja ylistää.

Kaikki tämän tarun eri seikat johtuivat nyt Hobbien mieleen, kun hän kulki pitkin Mucklestone-Moorin kangasta. Hän muisti myös, että kaikki ihmiset olivat ylläkerrotun tapauksen jälkeen karttaneet tätä paikkaa ainakin yön aikana, koska täällä muka menninkäiset, kummitukset sekä muut haltiat, velhon muinaiset pitokumppanit, oleskelivat ja pitivät kokouksiansa ikäänkuin yhä vielä käyden kivettynyttä emäntäänsä tervehtimässä. Hobbie, joka oli luonteeltaan rohkea, koetti kuitenkin uljaasti taistella tuota yltyvää pelontunnetta vastaan. Hän kutsui lähemmäksi molemmat suuret metsäkoiransa, ainaiset pyyntikumppaninsa, jotka eivät koskaan pelänneet "paholaista eikä piruakaan", niinkuin hänellä itsellään oli tapana sanoa. Hän tarkasteli myös pyssynsä sankkiruutia ja rupesi viheltämään sotaista "Jock of the Side" nimistä laulua, samoin kuin kenraali sodassa pärisyttää rumpua rohkaistakseen miestensä lannistunutta mieltä.

Ollessaan tässä mielentilassa hän ilahtui suuresti, kun takaa kuului ystävällinen ääni, joka kysyi, tahtoiko hän saada matkakumppanin. Hobbie hiljensi kulkuaan, ja pian hänet saavutti tuttu nuori mies, tässä syrjäisessä seudussa jokseenkin varakkaana pidetty herrasmies, joka myös oli ollut metsästäjänä. Nuori Earnscliff, Earnscliffin kartanon herra, oli vastikään tullut täysi-ikäiseksi ja saanut haltuunsa perintötilan, joka kuitenkin oli vähän rappiolle joutunut sen vuoksi, että suku oli ottanut osaa aikaisempiin rauhattomuuksiin. Earnscliffin sukua pidettiin tällä maan kulmalla yleisesti suurena arvossa, ja luultavasti oli tämä nuori herrakin pitävä kunniaa tämän hyvän nimen, sillä hän oli saanut hyvän kasvatuksen ja oli luonteenlaadultaan kelpo mies.

"Oho, Earnscliff", huudahti Hobbie, "olenpa iloinen aina kun tapaan teidät, hyvä herra. Kumppani on hyvä olemassa tämmöisellä lakealla kankaalla – näin kauhean synkällä, rämeisellä paikalla. – Missä te olette käynyt metsällä?"

"Carla vuorella, Hobbie", vastasi Earnscliff, myös tervehtien puolestaan. "Mutta eihän vain meidän koiriemme välille nouse tora, vai mitä arvelet?"

"Eipä minun koiristani ole pelkoa!" sanoi Hobbie, "tuskinhan ne pysyvät jaloillansakaan. Koira vieköön! Metsäkauriit ovat luullakseni lähteneet täältä karkuun joka ikinen! Kävin Ingerfellfootilla asti, ja saakeli soikoon, jos Hobbien silmät ovat nähneet ainoatakaan sarvea, paitsi kolmea ruskeata emäkaurista, jotka eivät päästäneet minua kertaakaan ampumamatkan päähän, vaikka kiersin toista virstaa päästäkseni heitä muka vastatuulella lähelle! Enpä siitä niin kovin huolisikaan, jollen tarvitsisi hiukan metsänriistaa vanhaa mummoani varten. Se akka istua nököttää nurkassansa ja kerskailee aina niistä menneen ajan pyssymestareista ja saaliinsaajista – ovatpa ne, koira vieköön tappaneet jok'ainoan sorkan koko maasta, niinpä luulen!"

"Mutta Hobbie, minä ammuin toki lihavan metsäkauriin pukin, jonka lähetin tänä aamuna kotiin; sinä saat siitä puolet vanhaa mummoasi varten."

"Suur' kiitos, Patrick-herra! Te olettekin tunnettu koko seudulla hyvän sydämenne tähden. Paisti ilahduttaa meidän vanhan muorin sydäntä, etenkin, kun hän saa kuulla lahjan olevan teiltä – ja kaikkein enimmänsä, jos itse tahtoisitte tulla meille siitä osaa ottamaan. Oudoltapa teistä mahtaakin tuntua ypöyksin vanhassa tornissanne, kun perheenne oleskelee ikävässä Edinburghissa. Mitähän kummaa tekemistä ihmisillä voi olla tuommoisissa rivittäin seisovissa, liuskakivillä katetuissa kivitaloissa, kun voisivat asua täällä omilla kauniilla nurmikkomaillaan!"

"Äitini täytyi oleskella Edinburghissa näin monta vuotta minun ja sisareni koulunkäynnin vuoksi", vastasi Earnscliff, "mutta minä lupaan sinulle, että koetan nyt täällä korvata siellä hukkaanmenneen ajan."

"Voisittehan te laittaa vanhan torninne hiukan hienommaksi", virkkoi Hobbie, "ja elää hyvässä sovussa ja naapuriystävyydessä sukunne vanhojen ystävien kanssa, niinkuin Earnscliffin herrat ainakin. Minä voin sanoa teille, että äitini – mummoni, aioin sanoa, sillä äitini kuoleman jälkeen me

nimitämme vanhaa muoria milloin miksikin – niin samapa se – hän näet kehuu olevansa sukua teille, eikä aivan kannon takaa."

"Se on aivan oikein, Hobbie, ja minä tulen hyvin mielelläni huomenna Heugh-footiin päivälliselle."

"Kas niin, se on oikein! Olemmehan me toki vanhoja naapureita, vaikka emme olisikaan sukulaisia – ja minun mummoni on aina hartaasti halunnut nähdä teitä – hän puhuu aina teidän isästänne, joka surmattiin kauan aikaa sitten."

"Hiljaa, hiljaa, Hobbie! – ei sanaakaan siitä – se juttu olisi mieluummin unohdettava."

"Enpä tiedä – jos se olisi tapahtunut meikäläisten kesken, niin kyllä me pitäisimme sen hyvässä muistissa monta monituistakin päivää, kunnes se olisi saatu korvatuksi ja kostetuksi – mutta itsehän te parhaiten tietänne mikä teille sopii, – te herrat. – Minä kuulin vain, että Ellieslaw ystävä pisti teidän isänne kuoliaaksi, kun teidän isänne ensin oli sivaltanut miekan hänen kädestään."

"Hyi, hyi, Hobbie, tuon hullun kahakan olivat viini ja valtiolliset erimielisyydet syyttäneet – monta miekkaa siinä paljastettiin – on mahdotonta sanoa, kuka sen kuolinhaavan pisti."

"Kaikissa tapauksissa oli vanha Ellieslaw kumminkin siinä teossa apulaisena ja liittolaisena; ja olenpa varma, että jos teidän tekisi mielenne kostaa se hänelle, niin ei suinkaan kukaan teitä moittisi, sillä hänen kynsiensä alla on teidän isänne verta. – Sitäpaitsi silloisista asianomaisista ei ole enää elossa ketään muuta, jolle voisi kostaa. Hän on piispalainen ja Jaakko kuninkaan puoluelainen vielä kaupan päälliseksi. – Voinpa sanoa teille, että ihmiset täällä odottavat jotain selvitystä teidän välillänne."

"Hyi häpeä, Hobbie!" vastasi nuori herra. "Sinäkö, joka olet olevinasi jumalinen, kiihoitat ystäväsi rikkomaan lakia ja kostamaan oman käden oikeudella, vieläpä teet sen tämmöisessä rämeisessä paikassa, täällä, jossa voi olla Jumala ties minkälaisia olentoja puhuttamme kuuntelemassa!"

"Hiljaa, hiljaa!" virkkoi Hobbie, vetäytyen lähemmäksi kumppaniaan, "enpä niitä nyt ollenkaan muistanut. – Mutta voinpa hiukan arvata, hyvä herra, mikä teidän kättänne pidättää. Me tiedämme kaikki, ettei teiltä puutu uskallusta, vaan että sievän tyttösen, neiti Isabella Veren, harmaa silmäpari saa teidät näin maltilliseksi."

"Minä vakuutan sinulle, Hobbie", sanoi hänen kumppaninsa jokseenkin suuttuneena, "minä vakuutan, että olet aivan väärässä. On häijyä, että tämmöisiä ajattelet, vieläpä puhut ilmi. Minä en salli kenenkään sekaantua asioihini, niin että antaisin mainita nimeäni jonkun nuoren neidon nimen yhteydessä."

"Hohoh, hohoh!" sanoi Elliot, "enkö sanonut, ettei ainoastaan taulan puute tee teitä näin hiljaiseksi! No, no, enhän minä tahtonut loukata. Mutta yhdestä seikasta voisitte kuitenkin sallia ystävän huomauttaa teille. Vanhalla Ellieslaw'n herralla on suonissaan tuota muinaista sortajan verta paljon enemmän kuin teillä. Hän ei, uskokaa pois, tiedä mitään näistä uudenaikaisista rauhan ja siveyden ajatuksista. Hän pitää enemmän vanhan kansan hyökkäyksistä ja ryöstelemisistä, ja hänellä on takanaan hyvä joukko uljaita poikia, jotka ovat rohkeita ja vallattomia kuin nuoret varsat. Mistä hän saanee siihen tarpeelliset kolikot, sitä ei kukaan tiedä. Siellä eletään herroiksi ja paljon leveämmin kuin maakartanon tulot sallisivat; mutta oli miten oli, kyllä hän elämänsä maksaa. Katsokaa, jos maassa syntyy levottomuutta, niin kyllä hän ensimmäisenä nousee – hänellä on tuo vanha riita teidän sukunne kanssa hyvässä muistissa. Pelkäänpä pahoin, että silloin hänen mielensä tekee käydä käsiksi Earnsliffin vanhaan torniin."

"Olkoon niin, Hobbie", vastasi nuori herra, "jos hänen mieleensä nousee tuo paha halu, niin kyllä minä koetan pitää puoliani vanhassa tornissa häntä vastaan samoin kuin minua paremmat miehet ovat kauan aikaa sitten siinä pitäneet puoliaan parempiakin miehiä vastaan."

"Se on oikein – se on oikein – nuo sanat olivat viimeinkin miehen puhetta", huusi uljas talonpoika; "ja jos näin todellakin kävisi, niin pankaa vain palvelijanne soittamaan tornin isoa kelloa. Silloin minä ja molemmat veikkoni ja Stenhousen pikku Davie, riennämme heti, ennen kuin pyssynpii kerkiää napsahtaa, teille apuun mukaanamme kaikki se voima, minkä saamme kokoon."

"Kiitoksia paljon, Hobbie", vastasi Earnscliff, "mutta toivonpa sentään, ettei täällä meidän aikanamme enää synny tämmöistä luonnotonta ja epäkristillistä sotaa."

"Hyi, herra, hyi!" pisti Elliot väliin, "eihän se olisi muuta kuin pieni sisällissota, jonka sekä taivas että maa antaisivat kyllä anteeksi tämmöisessä erämaassa kuin tämä. Se olisi juuri seudun sekä seutulaisten luonnetta myöten, – emme me täällä aina voi rauhassa nahjustella niinkuin Lontoon porvarit – ei meillä ole niin paljon tekemistä kuin heillä. Se on aivan mahdotonta, se!"

"Kuules, Hobbie", virkkoi nuori herra, "sinä, joka niin lujasti uskot yliluonnollisiin olentoihin, otat minun mielestäni taivaan nimen suuhusi täällä jokseenkin uhkarohkeasti, muistamatta missä paikassa me kuljemme."

"Mitä minä huolin Mucklestane-Moorista enemmän kuin tekään, Earnscliff?" tiuskaisi Elliot vähän närkästyneenä. "Onhan se totta että ihmiset kertovat tässä paikassa jonkinlaisten linnunpelättimien ja pitkänokkaisten eläinten kuljeksivan, mutta mitä minä niistä huolin? Minulla on puhdas omatunto eikä minua voida vetää edesvastuuseenkaan juuri muusta kuin ehkä jostakin liiasta sanasta tyttöjen seurassa tahi markkinatappelusta, eikä tuommoisista joutavista maksa vaivaa puhua. Olenpa minä, vaikka itse kehun, yhtä siivo poika ja yhtä rauhallinen – "

"Entäs se reikä, jonka löit Dick Turnbullin päähän ja Wintonin Willie, jolle laskit panoksen vasten silmiä?" muistutti matkakumppani.

"Vaiti, Earnscliff, oikeinhan teillä on kaikkien ihmisten kepposet kirjassanne! – Paranihan Dickin pää jälleen, ja me aiomme ratkaista riitamme tappelemalla Jeddartissa pääsiäisenä, joten se asia on ikäänkuin suosiossa ja sovinnossa päätetty. Ja Willien kanssa ollaan jälleen hyvät ystävykset – poika parka – eihän siihen sattunutkaan kuin pari kolme haulia. Minä sallisin kenen hyvänsä kelpo ryypystä tehdä saman. Mutta Willie on alamaan⁴ sukua, mies rukka, ja pelästyi pahasti. – Ja mitä kummituksiin tulee, niin jos meille sattuisi joku vastaan tässä samassa paikassa – "

"Mikä ei ole mahdotonta", keskeytti nuori Earnscliff, "koska tuossa teidän vanha noita-akkanne jo seisookin."

"Minä sanon", jatkoi Elliot närkästyneenä tästä muistutuksesta, "minä sanon, että jos se vanha ämmä itse nyt kohoaisi maasta eteemme tässä paikassa, niin en minä enempää... Mutta Jumala varjelkoon, Earnscliff, mikähän tuo tuossa lienee?"

⁴ Skotlannissa oli vuoristossa ja alankomaissa aivan eri kansaa, eri tapoja.

II LUKU

"Keri musta, sä kulkija kankaatten,
Sano kohta mi sun nimes on?" —

"Mies kankahan musta oon, alhainen,
Asun alla mä kanervikon."

John Leyden.

Näky, joka niin oli säikähdyttänyt nuorta talonpoikaa kesken hänen uljasta kerskailuaan, hämmästytti myös hetkeksi hänen kumppaniaan, vaikka tämä oli vähemmän taikauskoinen. Kuu, joka heidän keskustelunsa aikana oli noussut, "kahlaili pilvissä", seudun puheenpartta käyttääksemme, ja valoi vain hämärää, vähän väliä pimentyvää valoa. Tämmöinen valon heijastus, joka sattui tuohon suureen, harmaakiviseen patsaaseen, jota he juuri lähenivät, loihti heidän eteensä ihmisen näköisen, vaikka aivan kääpiömäisen haamun, joka hitaasti liikkui hajallaan olevien suurten, harmaitten kivien välissä. Se ei näyttänyt kulkevan niiden ohi, vaan siirtyi vain hitaasti ja epäröiden paikasta paikkaan, niinkuin se, joka kuljeskelee surullisia muistoja herättävässä paikassa. Tavan takaa tuo olento mutisi epäselvästi. Tämä kaikki soveltui niin hyvin kaikkiin tavallisiin kummitustaruihin, että Elliot hiukset pystyssä äkkiä seisahtui ja kuiskasi kumppaninsa korvaan: "Se on vanha Alice itse! Laskenko panoksen häntä kohti Jumalan nimeen!"

"Älä, Herran tähden, älä!" varoitti kumppani painaen alas pyssyn, jolla toinen jo tähtäsi. "Se on varmaan joku mielipuoli ihmisparka!"

"Mielipuolipa te itse lienette, kun aiotte mennä tuota lähelle!" virkkoi Elliot tempaisten kumppaniaan, kun tämä yritti lähteä. "Kyllä me vielä kerkiämme lukea jonkin rukouksen (jospa semmoinen nyt vain muistuisi mieleen) ennenkuin se ennättää tänne – Jumalan kiitos, eipä sillä näytäkään olevan kovin kiire!" jatkoi hän rohkaisten mieltään, kun hän näki kumppaninsa aivan pelottomana, ja kun ei kummitus myöskään näyttänyt pitävän heistä suurta lukua. "Astua tassutteleehan se aivan kuin kana kuuman liesiraudan päällä. Kuulkaas, Earnscliff" (sen hän lisäsi hiljaisella äänellä), "kierretään tuolta ympäri, ikäänkuin metsäkaurista pyydetessä pyrkisimme tuulen alle – eihän suo tuossa upotakaan syvemmälle kuin polvea myöten, ja parempi vetelä tie kuin kummitus kumppanina."

Mutta Earnscliff, välittämättä kumppaninsa varoituksista ja nykäyksistä, kulki suoraan samaa polkua myöten, jota he tähän asti olivat astuneet, ja saapui pian ihmeellisen olennon lähelle.

Tuo olento, joka lähemmäksi tultaessa näytti pikemmin vain kutistuvan kuin suurenevan, ei ollut kooltaan täyttä neljääkään jalkaa pitkä, ja ulkomuodoltaan, sen verran kuin sitä tuossa hämärässä valossa saattoi erottaa, se näytti melkein yhtä leveältä kuin pitkältäkin, tai paremminkin pallon muotoiselta, sillä silminnähtävästi se oli jollakin tavalla viallinen. Nuori herra huikkasi kahdesti tälle ihmeellisen näköiselle olennolle, saamatta sanaakaan vastaukseksi. Hän huusi vielä kolmannenkin kerran huolimatta siitä, että hänen kumppaninsa koetti selittää hänelle, että heidän olisi parasta jatkaa matkaa eikä sen enempää häiritä näin eriskummallista ja yliluonnollista haamua. Kolmanteen kysymykseen: "Kuka olet? Mitä täällä teet näin yön aikana?" vastasi vihdoin ääni, jonka kimakka, ilkeä, pahalta sointuva kiljahdus sai Elliotin harppaamaan kaksi askelta taaksepäin ja hämmästytti myös Earnscliffiä: "Menkää tiehenne älkääkää kysykö mitään niiltä, jotka eivät teiltä mitään kysy!"

"Mitä teet täällä niin kaukana ihmis-asunnoista? Oletko eksynyt tieltä? Tahdotko tulla kotiini ('Jumala varjelkoon!' pääsi vasten tahtoakin Elliotin suusta), niin saat yösijan?"

"Mieluummin viettäisin yöni yksin Tarras-joen syvyyksissä!" kuiskasi taas Hobbie.

"Menkää tiehenne!" käski haamu, jonka ilkeä ääni suuttumuksesta vinkui vielä ilkeämmin. "En minä teitä tienoppaiksi tarvitse – en minä yösijojanne kaipaa – viisi vuotta sitten oli pääni viimeksi ihmiskaton alla, ja toivonpa että se silloin oli vihoviimeinen kerta!"

"Hän on hullu", virkkoi Earnscliff.

"Hän on aivan samannäköinen kuin vanha Humphrey Ettercap, läkkiseppä, joka hukkuu näihin rämeihin noin viisi vuotta takaperin", vastasi hänen taikauskoinen kumppaninsa. "Mutta ei Humphrey sentään ollut näin kauhean paksu ja palleroinen."

"Menkää tiehenne!" käski olento, jota he niin uteliaasti tutkistelivat. "Teidän hengityksenne myrkyttää koko ilman ympärilläni – teidän äänenne raatelevat korviani aivan kuin pistäisitte terävällä naskalilla!"

"Herra Jumala varjelkoon!" kuiskasi Hobbie. "Kuinka kuolleet voivat olla näin pahanilkisiä meitä eläviä kohtaan! – Mahtaapa tämänkin miehen sielu olla häijynlaisessa paikassa!"

"Tule veikkonen", sanoi Earnscliff, "sinua näyttää painavan raskas murhe; lähimmäisenrakkaushan vaatii, ettemme jätä sinua tänne yksin."

"Lähimmäisenrakkaus!" huusi haamu ilkeästi nauraen, "mistähän sinä tuon korean iskusanan keksit! – tuon ansan teeriä varten – tuon tavallisen verhon, johon ihmisille aiotut ansat kätketään – tuon syötiin, minkä sisässä väijyy väkärauta – hullu raukka, joka sen nielee, saa kyllä pian tuntea, että se on kymmenen vertaa terävämpi kuin kaikki ongenkoukut, joilla te herkutteluhalussanne viettelette eläviä surmaan!"

"Kuules, ystävä", virkkoi taas Earnscliff, "sinä et itse käsitä missä tilassa olet – sinä kuolet tähän erämaahan, jollemme me sääliväisyydestä vie sinua väkisinkin kanssamme."

"Minä en siihen työhön suinkaan pane jalkaani enkä sormiani", sanoi Hobbie, "käyköön tuo kummitus omia teitänsä, Jumalan nimeen!"

"Minun vereni tahratkoon oman pääni, jos tähän kuolen", sanoi haamu; ja huomattuansa, että Earnscliff aikoi käydä häneen kiinni, hän lisäsi: "Ja sinun veresi tahratkoon sinun oman pääsi, jos minun vaatteitteni helmoihinkin kosket ja niihin ihmisastaisuutesi tartutat!"

Kuu kajasti hetken kirkkaammin hänen näin puhuessaan, ja Earnscliff huomasi haamun kädessä olevan jonkin aseensa, joka kylmässä kuutamossa välkähteli aivan kuin pitkän puukon terä taikka pistoolin piippu. Hullutusta olisi ollut, jos olisi yrittänyt tehdä väkivaltaa tuolle olennolle, jolla oli ase kädessään ja joka vielä lisäksi puhui näin vimmastuneena, varsinkin koska kumppanista ei ilmeisesti olisi ollut apua; sillä Hobbie oli jättänyt hänet yksin suorittamaan asiaansa kummituksen kanssa niin hyvin kuin taisi, ja astunut jo muutamia askeleita edemmäksi kotitietä myöten. Earnscliff kääntyi senvuoksi myös pois päin ja läksi kumppaninsa perästä. Kerran hän kuitenkin vielä katsahti tuohon hulluun mieheen, joka kohdattuaan ihmisiä oli ikäänkuin kiihtynyt pahimpaan vimmaan ja hyppeli hurjalla tavalla ison kivipatsaan ympärillä, päästäen kurkustansa niin kauheita huutoja ja kirouksia, että ne kajahtivat kauas pitkin avaraa autiota kangasta.

Molemmat metsämiehet kulkivat jonkin aikaa ääneti, kunnes tuo ilkeä kirkuminen oli jäänyt kuulumattomiin, vaikka ääni seurasikin heitä vielä jokseenkin pitkän matkan päähän Mucklestane-Moorin kivipatsaasta. Kumpikin mietiskeli itsekseen näkemäänsä. Vihdoin Elliot huudahti: "Kylläpä tahtoisin varmasti väittää, että tuo kummitus, jos se kummitus lie ollut, on sekä tehnyt että myös kokenut paljon pahaa lihassa ollessaan, koska hän tällä tavalla riehuu ja pauhaa kuolemansa jälkeen."

"Minusta hän näyttää olevan ihmisvihasta aivan hullu", virkkoi Earnscliff jatkaen omaa ajatusjuoksuaan.

"Vai ette te luulekaan häntä ruumiittomaksi henkiolennoksi?" kysyi Hobbie kumppaniltaan.

"Minäkö? En millään muotoa."

"No, olenpa minäkin osaksi sitä mieltä, että hän saattoi olla elävä, – vaan, Jumala ties, en minä sentään mielelläni tahtoisin nähdä mitään, mikä olisi enemmän kummituksen näköinen."

"Oli miten oli", sanoi Earnscliff, "niin tahdon huomenna ratsastaa paikalle ja ottaa selkoa, mitä tuosta onnettomasta raukasta on tullut."

"Keskellä valoisaa päivääkö?" kysyi talonpoika. "No, Jumalan nimeen, sittenhän minäkin tulen kanssanne. Mutta tässä me olemme nyt kolmea mailia lähempänä Heugh-footia kuin teidän kotianne – eikö olisi parasta että tulisitte kotiin kanssani, ja että minä lähettäisin rengin hevosella saattamaan sanaa teidän väellenne, että te olette meillä, vaikka luullakseni teillä ei kukaan muu taida odottaa teitä kuin palvelijat ja kissa."

"Tapahtukoon sinun tahtosi sitten, Hobbie veikkoseni", sanoi nuori herra, "ja koska en mielelläni soisi, että palvelijat olisivat huolissaan minun, puolestani, enkä myös, että kissimirri jäisi illallistansa vaille minun poissaoloni tähden, olisin sinulle hyvin kiitollinen, jos lähettäisit renkipojan viemään sanaa niinkuin lupasit."

"Kas niin, se oli ystävällisesti tehty, se täytyy tunnustaa. Te tulette todellakin meidän luoksemme Heugh-footiin? Hyvinpä siitä meidän väki ilahtuu, kun saa nähdä teidät, hyvin ne ilahtuvat!"

Sovittuaan tämän asian he kulkivat rivakasti kappaleen matkaa eteenpäin, kunnes heidän saavuttuaan jyrkän harjun kukkulalle Elliot huudahti: "Katsokaa, Earnscliff, minä tulen aina iloiseksi, kun joudun tälle paikalle – näettekö tulen tuolla alhaalla, se loistaa isontuvan ikkunasta, missä mummo, meidän liukaskielinen vanha muurimme, aina istuu pyöritellen rugin ratasta. Ja tuo toinen tuli, tuo tuolla, joka liehuu ja liikkuu edestakaisin ikkunalta ikkunalle – se tuikkii serkkuni, Grace Armstrongin talosta. Hän on kaksin verroin vikkelmämpi liikkumaan talossa kuin minun sisareni – sen nämä myöntävät itsekkin, sillä sen hyväsydämisempiä tyttösiä kuin he ei ole nähty missään kanervikkokankaalla hyppimässä. Ja he sanovat itse ja sen mummokin vakuuttaa, että Grace on kaikista toimeliaim ja kepeäjalkaisin koko kylässä, nyt kun mummo ei enää kykene paljoa liikkumaan. Minun veljistäni on toinen poissa kotoa. Hän on apulaisena herra rahastonhoitajan luona, ja toinen asuu Mossphadraigissa, meidän toisella vuokra-tilallamme – hän osaa hoitaa taloutta siellä yhtä hyvin kuin jos minä siellä olisin."

"Onnellinen sinä, veli veikkonen, jolla on niin monta kelpo sukulaista."

"Olenpa niinkin – Jumalalle kiitos hänen armostaan – en minä sitä suinkaan tahdo kieltää. Mutta sanokaapa nyt minulle, Earnscliff, te, joka olette käynyt koulut ja Edinburghin yliopistot ja olette saanut mitä parhaan opin – sanokaapa nyt minulle – ei siksi että asia minua kovin koskisi – mutta kuulin vain S: t Johnin katolilaisen papin ja meidän kirkkoherran väittelevän siitä talvimarkkinoilla, ja hyvin, totta tosiaan, he puhuivat kumpainenkin. Pappi sanoi silloin, että olisi muka lainvastaista naida serkkunsa; mutta minun mielestäni ei hän tuonut esiin raamatunpaikkoja todisteeksi puoltakaan vertaa niin hyvin kuin meidän kirkkoherramme – meidän pastoria kehutaankin parhaaksi kirkkoherraksi ja saarnamieheksi täältä aina Edinburghiin asti! Mitä te siitä arvellette, lieneekö hän oikeassa?"

"Tietysti on naiminen, kaikkien protestanttisten kristittyjen opin mukaan, yhtä vapaata kuin Jumala sen sääsi leeviläislaissa. Senvuoksi, Hobbie, ei laki eikä uskonoppikaan voi asettaa mitään estettä sinun ja Grace Armstrongin välille."

"Hyi teitä pilkkakirvestä, Earnscliff!" vastasi hänen kumppaninsa, "itse te kiivastutte, hyvä herra, jos joku teihin hiukkaskin kajoaa, vaikkapa vain kokkakirveen lappeellakin. – Enpä minä muuten kysyntykään tuota Gracen tähden, sillä ei hän ole minun oikea serkkuni, vaan minun setäni vaimon tytär edellisestä aviosta, joten hän ei ole minulle likeistä sukua, ei edes kannonkaan takaa – ainoastaan jonkinmoinen heimolainen. – Mutta nyt me olemme jo Sheeling-mäellä – annas kun ammun pois panokseni, että tietävät minun olevan tulossa, se on aina minun tapani. Ja jos olen saanut metsäkauriin, niin paukahdutan kaksi panosta, toisen metsäkauriin puolesta, toisen omastani."

Näin sanoen hän laukaisi pyssyinsä, ja heti alkoi huoneissa liikkua kynttilöitä, vieläpä niitä pilkotti pihallakin. Hobbie Elliot osoitti Earnscliffille valoa, joka näkyi hiipivän asuntotuvasta ulkokuoneelle päin. – "Se on Grace", virkkoi Hobbie. "Ei hän tule minua ovelle vastaan, sen takaan, mutta hän on ulkona muka katsomassa, onko illallinen noita väsyneitä koiraraukkojani varten valmis."

"Jos rakastat minua, niin rakasta minun koiraani!" vastasi Earnscliff. "Voi, Hobbie poika, sinua miekkosta!"

Nämä sanat hän lausui ikäänkuin huoaten, mikä ilmeisesti ei jäänyt hänen kumppaniltaan huomaamatta.

"Hei, saattaisivatpa toisetkin nuoret miehet olla yhtä onnellisia kuin minä! – Näinpä kerran, miten neiti Isabella Veren kaula kääntyi erään herran puoleen, kun he sattuiivat vastakkain Carlislen kilpa-ajoissa! Ken tietää, mitä kaikkea maailmassa vielä voi tapahtua!"

Earnscliff mutisi itsekseen jotakin vastauksen tapaista; mutta oliko se myöntämistä vai kieltämistä, siitä ei ollut aivan helppo saada selvää. Näyttipä melkein siltä, kuin puhuja mielellään olisi tahtonut pitää ajatuksensa salassa. He olivat nyt astuneet alas leveää kujaa, joka kierrellen pitkin jyrkän harjun rinnettä johti olkikattoisen, hauskanäköisen talon eteen, jossa Hobbie Elliot ja hänen omaisensa asuivat.

Oven suussa oli suuri joukko iloisia kasvoja; mutta vieraan läsnäolo pidatti monta kokkapuhetta, joilla saaliiton metsäkauriinpyytjä oli aiottu ottaa vastaan. Vähäinen kahakka syntyi oessa seisovan kolmen nuoren, sievän tyttösen kesken, joista kukin olisi tahtonut jättää toisille toimeksi vieraan saattamisen tupaan, kun jokaisella oli hätä päästä hiukan siivoamaan asuaan, sillä eihän toki sopinut näyttää itseään vieraalle nuorelle herralle huolimattomissa vaatteissa, jotka olivat aiotut vain oman veljen katseltaviksi.

Vihdoin Hobbie, toruttuaan heitä kaikkia muutamilla sydämestään lähtevillä sanoilla (Grace näet ei ollut joukossa), tempaisi kynttilän eräältä kyläkeikailijalta, joka seiso siinä pidellen sitä sievästi leikitellen kädessään. Sitten hän saattoi vieraan perheentupaan eli saliin. Entisinä aikoina näet, kun asunto samalla oli puolustuslinna, oli perheentupa kivilakinen ja kivipermantoinen, tosin kostea ja synkkä nykyaikaisiin talonpoikaistupiin verraten, mutta sittenkin se näytti Earnscliffin mielestä rätisevän turve- ja suopetäjävalkean valossa erittäin hauskalta pimeään, kolkkotuuliseen harjuun verraten. Lempeästi ja usean kerran lausui hänet tervetulleeksi kunnioitettava vanha muori, perheen vanhin, joka istuen ison takan ääressä pajusta punotussa tuolissa johti nuorien talontyttäreiden sekä kahden, kolmen rivakan, taampana kuontaloitaan pyörittävän palvelustytön ilta-askareita. Hänellä oli päässä leveäsiipinen, korkea myssy ja yllä ruumiinmukainen, siisti, kotikutoinen villalainki. Kun hänellä vielä lisäksi oli suuret, kultaiset vitjat kaulassa ja renkaat korvissa, näytti hän yhtä paljon rouvalta (hän olikin todella herrassukua) kuin talonpoikaiselta emännältä.

Niin pian kun hän oli tervehtinyt Earnscliffiä ja käsenyt laittaa kiireesti jonkin erikoisruoan illallisaterian lisäksi, alkoi hän sisarten kanssa pilkata Hobbie Elliotia sen johdosta, että tämä oli tyhjin käsin palannut metsäkauriinpyynnistä.

"Turhaan on Jenny pitänyt valkeaa vireillä keittiön takassa Hobbien saaliin varalta", virkkoi yksi sisarista.

"Turhaan tosiaankin, siskoseni", jatkoi toinen, "olisihan pohjakekäleestäkin,⁵ jos siihen oikein puhaltaisi, ollut kylliksi tulta meidän Hobbien saaliin paistamiseksi."

"Aivan niin, ehkäpä kynttilänliekissäkin, kun tuuli ei vain sitä liehuttaisi", lisäsi kolmas. "Jos minä olisin Hobbie, niin olisin tuonut saaliinani vaikka harmaan variksen sen sijaan, että näin kolmannen kerran tulisin kotiin ilman kauriin sarveakaan."

Hobbie katsoi toisesta toiseen, kuhunkin vuorostansa, kulmakarvat rypyssä, vaikka hyvänsävyinen nauru suupielissä tekikin nuo uhkaukset aivan tyhjiksi. Hän yritti sitten lepyttää heitä kertomalla mitä toveri oli heille luvannut.

"Minun nuorena ollessani", sanoi vanha rouva, "ei mies olisi kehdannut tulla kotiin vuoristosta, jollei metsäkauris olisi roikkunut hevosen kumpaisellakin kupeella, aivan kuin vasikat kuljeskelevalla lihanmyyjällä."

⁵ Kekäle, joka jätettiin tuhan alle kytemään, jotta tarvittaessa saataisiin taas tulta.

"Soisinpa hyvin, mummo, että ne olisivat jättäneet meillekin jonkin sorkan", vastasi Hobbie; "mutta luulenpa, että ne ovat ampuneet koko seudun putipuhaaksi, nuo teidän vanhat ystäväne."

"Näetpä, että muut sentään vielä löytävät saalista, vaikka sinä et löydä, Hobbie", sanoi vanhin sisar iskien silmää Earnscliffille.

"No, no, tyttö, jokaisella koiralla on onnenpäivänsä – älkää panko pahaksi tätä vanhaa sananlaskua, Earnscliff – eikö minullekin toiste voisi sattua hänen hyvä onnensa ja hänelle minun vastoinkäymiseni? – Sangen hauskaa tosiaan, kun kotimatalla vielä kummitukset ja menninkäiset miestä pelästyttivät – ei, niin en aikonut sanoa – vaan oudoksuttivat. Ja sitten vielä pitää ottaa vastaan toruja naisilta, jotka koko pitkänä päivänä eivät ole tehneet yhtään mitään, paitsi pyöritelleet kapulan pätkeä, josta langan pää riippuu, tai pistelleet ryysyihin reikiä."

Ja hän rupesi nyt, panematta lisää kovin paljon omiaan, kertomaan, minkälaisen oudon olennon he olivat Mucklestane-Moorilla kohdanneet. Hän lopetti sanoen, ettei hän puolestaan voinut oikein päättää mikä kumma se mahtoi olla: "Kukaties vaikka olisi ollut itse paholainen tai joku tuota vanhaa Peght-sukua, joka muinoin hallitsi tätä maankulmaa."

"Joku vanhoista Peghteistäkö!" huudahti vanha muori. "Ei, ei – Jumala sinua vahingosta varjelkoon, lapseni! – ei se ollut mikään Peght – se oli itse Kankaan Musta Mies! Kirottut olkoot nuo pahat päivät! Mitähän varten häijyt henget tulevat taas esiin hätyyttämään tätä onnetonta maata, kun se oli nyt aloilleen asettunut ja kunnioitti lakia ja eli suloisessa rauhassa. – Kirottu olkoon hän! Hän ei ole koskaan ennustanut hyvää tälle maalille eikä sen asukkaille. Isäni usein kertoi, että tuo kummitus ilmestyi samana vuonna kuin verinen Marston-Moorin taistelu taisteltiin, sitten taas Montrosen mellakan aikana, ja vihdoinkin ennen Dunbarin verilöylyä. Ja minun aikani näkivät ihmiset hänet Bothwell Briggen taistelun aikana. Niinikään kerrotaan, että tuo näkijä Benarbuckin herra olisi puhutellut häntä vähän ennen Argylen maahantuloa, mutta siitä en ole varma – se tapahtui kaukana läntisissä maakunnissa. – Voi, minun lapseni! Hän ei koskaan ilmesty muulloin kuin pahoina päivinä – muistakaa siis joka ainoa turvata häneen, jolta apu tulee rauhattomuuden päivinä!"

Earnscliff keskeytti vanhuksen puheen ja sanoi olevansa aivan varma siitä, että se henkilö, jonka he olivat nähneet, oli joku onneton mielipuoli eikä mikään näkymättömän maailman lähettiläs, joka oli tullut sotaa tai muuta pahaa ennustamaan. Mutta hänen mielipidettään ei otettu kuuleviin korviin, ja kaikki yhdessä kielsivät häntä palaamasta paikalle, niinkuin hänen aikomuksensa oli tehdä seuraavana päivänä.

"Voi, voi, lapsi kultaseni", virkkoi vanha rouva, joka sydämensä hellyydessä puhutteli äidin tavoin kaikkia, joita hän piti rakkaina, "teidän, Earnscliff, pitäisi vielä enemmän kuin muiden ihmisten olla varuillanne. Isänne murha ja sen jälkeen seuranneet käräjä-asiat sekä rahalliset tappiot ovat antaneet kovan kolauksen teidän talollenne – ja teidän olette koko joukkonne kaunistus, se poika, joka on korjaava vanhan rakennuksen entiselleen (jos Jumala niin tahtoo) koko tälle seudulle kunniaksi ja sen asukkaille turvaksi. Teidän velvollisuutenne, enemmän kuin muiden, on olla puuttumatta ajattelemattomiin yrityksiin – sillä teidän sukunne on aina ollut uhkarohkea ja siitä on tullut heille paljon turmiota."

"Mutta ettehan toki, ystäväni, suinkaan soisi, että minä pelkäisin lähteä aukealle kankaalle valoisalla päivällä?"

"Enpä tiedä", vastasi hyvä emäntä; "en minä suinkaan koskaan tahtois kielteä poikaani tai ystäväni käymästä käsiksi hyvään työhön, oli se ystäväni asia tai heidän omansa – semmoista kieltoa ei millään tavalla voisi tulla minun puoleltani eikä kenenkään muunkaan jalosukuisen puolelta. – Mutta eipä tästä minun harmaasta päästäni tahdo lähteä se ajatus, että vaaran etsiminen, silloin kun ei asia meitä koske, on selvästi sekä lakia että myös Raamattua vastaan."

Earnscliff lakkasi väittelystä, koska hän ei kuitenkaan luullut voivansa pitää siinä puoliaan hyvällä menestyksellä, ja kutsu illalliselle keskeytti muutenkin keskustelun. Gracekin oli tullut näkyviin, ja Hobbie, luoden merkitsevän silmäyksen Earnscliffiin, istahti pöytään tytön viereen. Iloiset ja vilkkaat puheet, joihin vanha talonemäntäkin otti osaa vanhalle iälle niin sopivalla

hyvänsävyisyydellä, palauttivat hetken kuluttua tyttösten poskille sen punan, jonka veljen kummitustarina oli karkoittanut. Ja he tanssivat ja lauloivat vielä illallisen jälkeen jonkin tunnin ajan aivan huolettomasti, ikäänkuin ei maailmassa olisikaan ollut kummituksia.

III LUKU

Maailmaa vihaan, ihmiskuntaa vihaan;
Soisinpa että koira oisit sä,
Niin voisin sua hiukan rakastaa.

Timon Ateenalainen.

Seuraavana päivänä, aamiaisen jälkeen, Earnscliff sanoi jäähyväiset vieraanvaraisille ystävilleen luvaten palata takaisin ajoissa, jotta hänkin voisi olla mukana syömässä metsäkaurista, joka hänen käskystään oli jo tuotu taloon. Hobbie oli myös sanovinaan jäähyväiset tuvan kynnyksellä, mutta pujahtikin sitten ulos toista tietä ja saavutti toverinsa harjun kukkulalla.

"Te aiotte lähteä sinne, Patrick-herra. Koira vieköön, en minäkään tahdo ruveta seuran pettäjäksi, vaikka mummo murisisi mitä hyvänsä. Minusta oli kuitenkin parasta hiipiä salaa pois, ettei eukko saisi vihiä aikomuksestamme. Hänelle ei saa tuottaa huolta millään muotoa – ne olivat viimeiset sanat, jotka isäni lausui minulle kuolinvuoteellaan."

"Se on tietty, Hobbie", sanoi Earnscliff, "hän ansaitseekin sen, että pidätte häntä kunniaissa."

"Totta tosiaan, mitä tähän asiaan tulee, niin hän olisi melkein yhtä paljon huolissaan teidän puolestanne kuin minun tähteni. Mutta ettekö todellakaan pidä liian uhkarohkeana mennä sinne takaisin? – Eihän meillä ole sinne erikoista asiaa, sen te tiedätte."

"Jos minä uskoisin samaa kuin sinä, Hobbie", virkkoi nuori herra, "niin ehkäpä en huolisi puuttua tähän asiaan sen enempää. Mutta minä olen varma siitä, että yliluonnolliset ilmestykset ovat meidän aikanamme kokonaan lakanneet tai kumminkin tulleet aivan harvinaisiksi. Senvuoksi en tahdo jättää tutkimatta asiaa, josta ehkä vaivaisen, mielipuolen olennon henki voi riippua."

"No hyvä, jos te todella niin uskotte", vastasi Hobbie epäilevästi – "ja tottahan on, että keijukaisetkin⁶ – hyvät naapurit, niinhän minä aioin sanoa (sanovathan ihmiset, ettei niitä saa keijukaisiksi nimittää) – joita ennen muinoin nähtiin illalla kisailemassa joka nurmikolla, eivät enää näyttäytyä lainkaan niin usein kuin ennen. Minä en suinkaan voi vakuuttaa nähneeni koskaan ainoatakaan sellaista, vaikka kerran kyllä kuulin takaani suolta vihellyksen, joka oli aivan kuin kuovin kuikutusta. Mutta monta kertaa minun isäni näki heitä iltasella palatessaan kotiin markkinoilta ja varsinkin kun hänellä, kunnan miehellä, oli päässään tilkkanen viinaa."

Earnscliff oli mielissään, kun hän tästä puheesta saattoi nähdä, miten taikausko oli vähenemässä polvi polvelta. Ja he jatkoivat keskusteluaan näistä asioista, kunnes kivi, jonka mukaan paikka oli saanut nimensä, alkoi näkyä.

"Niin totta kuin viimeiselle tuomiolle pääsen!" virkkoi Hobbie. "Tuossapa tuo kuvatus yhä vielä maleksii! – Mutta nyt on kirkas päivä, ja teillä on pyssy, ja onpa minullakin lihapuukkoni mukana – ehkäpä siis uskallamme käydä hänen kimppuunsa."

"Älä, veikkonen, millään muotoa!" sanoi Earnscliff, "mutta, Jumalan nimessä, mitä kummia hän tuossa tekee?"

"Rakentaa kivimuuria harmaista hanhista – siksihän noita suuria, hajallisia kiviä nimitetään – ihme ja kumma, mokomaa en ikinä ole nähnyt!"

Astuttuaan lähemmäksi ei Earnscliffkään voinut olla myöntymättä kumppaninsa selitykseen. Olento, jonka he edellisenä yönä olivat nähneet, latoi hitaasti ja vaivalloisesti suuria kiviä päällekkäin, ikäänkuin pieneksi kiviaidaksi. Rakennusaineita hänellä oli yltäkyllin ympärillään, mutta työnteko oli sanomattoman vaivalloista, kun useimmat kivet olivat kovin suuria. Täytyi ihmetellä, miten hän lainkaan oli saanut liikutetuksi muutamia niistä, jotka olivat asetetut rakennuksen perustaksi.

⁶ Skotlannissa, jossa ilma usein on sumuista, luuli kansa näkevänsä pieniä haltiaparvia tanssivan utujen keskellä. Suom. huom.

Nuorten miesten tullessa paikalle hän paraikaa väänsi voimainsa takaa saadakseen hyvin suuren kalliolohkareen siirretyksi, ja oli niin täydessä toimesta ja puuhassa, ettei hän huomannutkaan tulijoita, ennenkuin he olivat aivan hänen lähellään. Ponnistelussaan ja peuhatessaan saadakseen kiven nostetuksi määräpaikkaansa, osoitti hän tavatonta voimaa, mikä ei lainkaan ollut sopusoinnussa hänen pienen vartalonsa silmännähtävän viallisuuden kanssa. Jo voitettut vastukset todistivat hänellä olevan oikeat Herkuleen voimat, sillä muutamat noista kivistä, jotka hän oli saanut nousemaan, näyttivät vaativan ainakin kahden miehen voimaa ennenkuin olisi luullut niiden liikahtavan. Hobbien taikaluulo heräsi uudestaan hänen nähdessään kääpiön yliluonnollisen voiman.

"Olenpa melkein varma siitä, että tuo on muurarivainajan haamu – katsos, minkälaisia mukurakiviä hän on pannut tuohon! Jos hän sittenkin on ihminen, niin olisipa hauska tietää, paljonko hän vaatisi syleltä työpalkkaa raja-aidan rakentamisesta! Semmoista tarvittaisiin Cringlehopen ja Shawsin välillä. – Mies, hoi!" lisäsi hän, korottaen ääntänsä, "teet aika hyvää, lujaa työtä!"

Olento, jolle hän puhui, kohotti silmänsä, loi heihin kauhean katseen ja, ojennettuaan itsensä suoraksi, seisoi heidän edessään koko inhottavuudessaan. Hänen päänsä oli tavattoman iso, ja sitä peitti harjamainen takkutukka, jonka vanhuus oli jo osittain harmentanut. Hänen paksut, ulkonevat kulmakarvansa varjostivat pieniä, mustia ja teräviä silmiä, jotka vilkkuivat syvässä kuopissansa niin tuimasti, että olisi voinut luulla niiden ilmaisevan mielipuolisuutta. Muuten hänen ulkomuotonsa oli niin raaka ja karkeapiirteinen, että taiteilija varmaan piirtäisi sellaiseksi sadun jättiläisen. Sen lisäksi siinä oli vielä hillitön hurja, omituinen ilme, mikä usein on vaivaisille ominainen. Hänen vartaloon, joka oli paksu ja hartiakas kuin tavallisen miehen, tuki kaksi suurta jalkaa. Mutta sääret ja reidet näytti luonto peräti unohtaneen, tai ainakin ne olivat niin kovin lyhyet, että ne peittyivät näkymättömiksi vaatteitten alle. Käsivarret, jotka päättyivät lujiin käsiin, olivat vahvat, ja ne kohdat, jotka paljastuivat työn teossa, olivat karkeitten, mustien karvojen peitossa. Näyttipä siltä kuin luonto olisi aikonut kaikki tämän olennon eri jäsenet jättiläisen raajoiksi, mutta sitten jostakin syystä puristanut ne kääpiön ruumiiksi, – niin huonosti sopivat käsivarsien pituus ja ruumiin rautaiset voimat hänen vähäiseen varteensa. Pukuna hänellä oli jonkinlainen karkea, ruskea mekko, aivan kuin munkinkaapu, joka oli hylkeennahkaisella vyöllä vyötetty. Päässä oli mäyrännahkainen tai jostain muusta karheasta nahasta tehty lakki, joka teki kääpiön koko ulkomuodon vieläkin eriskummallisemmaksi ja varjollansa synkistyi kasvoja, joissa tavallisesti näytti asuvan yrmeä, ilkeä ihmisviha.

Tämä eriskummallinen kääpiö katseli molempia nuorukaisia nurjaa mieltä ja suuttumusta ilmaisevin silmin, kunnes Earnscliff, joka tahtoi lepyttää häntä suopeammaksi, sai sanotuksi: "Teillä on kova työ, hyvä ystävä, sallikaa meidän auttaa teitä!"

Elliot ja Earnscliff nostivat nyt yhteisin voimin kiven kohoavalle muurille. Kääpiö katseli heidän työtänsä kuin työnantaja ainakin, ja ilmaisi kiivaalla liikkeellä maltittomuutensa, kun he muka kovin nahjustelivat sovitellessaan kiveä paikoilleen. Hän osoitti sitten toista kiveä – senkin he nostivat – sitten kolmatta, neljättä. – Yhä vielä he tekivät hänelle mieliksi, vaikkakin hiukan vaivalloisesti, sillä hän osoitti heille aina, ikäänkuin sattumalta, kaikkein raskaimpia lähellä olevia kallionlohkareita.

"Mutta nyt, hyvä ystävä", virkkoi viimein Elliot, kun mieletön kääpiö taas osoitti kiveä, joka oli suurempi kaikkia entisiä, "Earnscliff tehkoon mitä tahtoo. Mutta – olittepa ihminen tai jotain pahempaa, ykskaikki, – piru vieköön sormeni, jos rupean kauemmin muurarin tavoin vaivaamaan selkäpiitäni tuommoisten kivien nostamisessa, saamatta edes kiitosta vaivastani."

"Kiitostako!" huudahti kääpiö tehden liikkeen, joka ilmaisi kaikkein syvintä ylenkatsetta. "Heh tuossa – ota pois, ja liho niistä! Ota ne, ja olkoot ne sinulle yhtä suureksi hyödyksi kuin ne ovat minulle olleet – kuin ne ovat olleet jokaiselle kuolevalle, joka sen sanan koskaan on kuullut kyykkäärmeveljensä suusta! Pois täältä – tee työtä, taikka korjaa luusi!"

"Onpa se korea palkka, Earnscliff, jonka saimme temppelin rakentamisesta paholaisen kunniaksi, ja kukapa tiesi vaikka päällepäätteeksi olisimme saattaneet vaaraan sielumme autuuden."

"Meidän läsnäolomme", vastasi Earnscliff, "näky vain kiihoittavan hänen hurjuuttansa; parempi lienee, jos lähdemme pois ja lähetämme jonkun tuomaan hänelle ravintoa ja muuta välttämätöntä."

Niin tehtiin. Paikalle lähetetty palvelija tapasi kääpiön yhä vielä muuria rakentamassa, mutta ei saanut hänestä irti ainoatakaan sanaa. Renki, jonka pää oli täynnä seudulla vallitsevaa taikauskoa, kyllästyi pian turhaan yritykseensä, kun hänen ei onnistunut saada tuota eriskummallista olentoa vastaamaan kysymyksiin eikä ottamaan vastaan neuvoja. Hän asetti kääpiötä varten tuomansa tavarat kivelle vähän matkan päähän ja jätti ne siihen ihmisvihaajan käytettäväksi.

Kääpiö jatkoi työtänsä päivästä toiseen niin uutterasti, että sitä tuskin saattoi uskoa muuksi kuin yliluonnolliseksi. Päivässä hän näytti usein saavan tehdyksi kahden miehen työn, ja hänen rakennuksensa alkoi tulla pian mökin näköiseksi. Se oli tosin pieni ja vain kivistä ja turpeista tehty sekä ilman savea kokoonpantu, mutta sittenkin, kun sen seinissä oli suunnattoman suuria kiviä, se näytti paljolta vahvemmalta kuin miltä noin ahdas ja kömpelösti kokoonkyhätty maja tavallisesti olisi näyttänyt. Earnscliff, joka yhä piti silmällä hänen töitään, lähetti sinne heti, kun älysi, mitä tarvittiin, kuormallisen katokseksi kelpaavia parruja. Hän oli käskenyt jättää ne jonnekin lähelle aikoen seuraavana aamuna lähettää työmiehiä panemaan niitä paikoilleen. Mutta ennen kun tuo aikomus kerkesi tulla täytetyksi, oli kääpiö illalla, koko yön ja aamulla varhain tehnyt työtä niin uutterasti ja taitavasti, että parrut olivat jo melkein paikoillaan. Sen jälkeen hän ensi töikseen leikkasi kaisloja, joista laitto majajaansa ulkokaton, ja senkin työn hän sai valmiiksi erinomaisen nopeasti.

Koska kaikki apu, paitsi se, minkä hän silloin tällöin sai joltakin kulkijalta, näkyi olevan hänelle vastenmielinen, niin heitettiin hänelle vain lähipaikoille hänen hankkeillaan soveliaita aineita ja työaseita, joiden käyttämisessä hän osoitti hyvää taitoa. Hän naulasi kokoon kotansa oven ja ikkunan, hän nikkaroi itselleen kömpelön vuoteen sekä muutamia hyllyjä, ja näkyi lauhtuvan hiukan leppeämmäksi sitä myöten kuin hänen asuntonsa edistyi.

Sitten hän rakensi vahvan kiviaidan ja rupesi kaikin voimin viljelemään maata sen sisäpuolella, kunnes hän osaksi penkomalla ennestään paikalla olevaa multaa, osaksi tuomalla lisää multaa, sai muokatuksi pienen kasvitarhan. Tietysti tämä erakko sai, niinkuin jo sanottiin, silloin tällöin apua matkalaisilta, jotka sattuivat kulkemaan tämän kankaan poikki, sekä myös niiltä monilta, jotka uteliaisuudesta kävivät hänen työtään katsomassa. Aivan mahdotonta olikin tosiaan olla hetkeksi seisautumatta ja vähän auttamatta, kun näki tällöisen ihmisolennon, joka ensisilmäyksellä näytti niin kykenemättömältä kovaan työhön ja kuitenkin raatoi niin uupumattoman uutterasti. Ja koska ei kukaan hänen satunnaisista apumiehistään voinut tietää, minkä verran apua kääpiö oli muilta saanut, niin hänen työnsä nopea edistyminen tuntui heidän mielestään hyvin ihmeelliseltä. Tuo luja ja vahva rakennus, jonka niin vaivainen työmies oli niin lyhyessä ajassa saanut valmiiksi sekä kääpiön erinomainen kätevyys ja taitavuus, herätti naapurien mielessä epäluuloja. He väittivät, että, jollei hän ollutkaan mikään haamu – siitä luulosta oli heidän jo täytynyt luopua, koska hän silminnähtävästi oli lihaa ja luuta aivan kuin muutkin – niin hän epäilemättä kuitenkin oli likeisessä liitossa näkymättömän maailman kanssa ja oli valinnut itselleen tämän yksinäisen paikan, voidakseen häiritsemättä seurustella henkien kanssa. He väittivät – käyttäen väitettä ihan toisessa merkityksessä kuin muinoinen filosofi – ettei hän koskaan ollut vähemmän yksin, kuin juuri yksinään ollessaan. Ja kauempana kankaanlaidalla kohoavilta harjuilta matkamiehet muka olivat usein nähneet toisen henkilön työskentelevän tämän aution paikan asukkaana kanssa, henkilön, joka aina heti katosi, kun joku lähestyi mökkiä. Samanlaisen henkilön nähtiin myös toisinaan istuvan hänen vieressään mökin kynnyksellä tai kävelevän hänen rinnallaan kankaalla, tai kantavan hänen kanssaan vettä lähteestä. Earnscliff selitti, että tämä henkilö oli kääpiön varjo.

"Piru se on eikä varjo", vastasi Hobbie Elliot, joka oli ylen kiivas yleisen mielipiteen puolustaja. "Hän on siksi likeisessä liitossa 'Sen vanhan'⁷ kanssa, ettei hänellä voi olla varjoa. Paitsi sitä", lisäsi

⁷ Siksi sanotaan Skotlannissa paholaista.

hän, tuoden esiin vähän järkevemmän syyn, "kukapa on koskaan nähnyt varjoa ihmisen ja auringon välillä? Ja tämä olento, olkoon se mikä hyvänsä, on paljon pitempi ja kapeampi kääpiötä, ja sen on nähty pujahtavan tämän ja auringon väliin useamminkin kuin kerran tai kahdesti."

Nämä epäilykset, jotka jossakin toisessa osassa Skotlantia olisivat voineet tuottaa noidaksi epäilylle henkilölle hiukan kiusallisia tiedusteluja, aiheuttivat täällä vain sen, että häntä kohdeltiin pelolla ja kunnioituksella. Erakkoa vain huvitti kunnioittava arkuus, jonka vallassa ohikulkija lähestyi hänen asuntoaan, tuo ällistelevä kummastus, jota osoittaen tämä katseli häntä ja hänen tavaroitaan, sekä kiireiset askeleet, joita ottaen hän korjasi luunsa päästäkseen peloittavan paikan ohitse. Ainoastaan kaikkein rohkeimmat seisahtuivat ja uteliaisuuttansa tyydyttääkseen pikaisesti tarkastelivat hänen kotinsa seiniä sekä hänen kasvitarhaansa pyytäen sitten kohteliaasti anteeksi, mihin erakko joskus armollisesti vastasi jollakin sanalla tai päännökökkäyksellä. Earnscliff kulki usein sitä tietä, tiedustellen melkein aina, miten majan yksinäinen asukas voi. Tämä näytti nyt saaneen asuntonsa elinajakseen kuntoon.

Mahdotonta oli saada häntä puhumaan omista asioistaan. Hän ei myöskään ruvennut pitemmälti juttelemaan eikä kuuntelemaan toisen puhetta muistakaan asioista, vaikka hänen raivoisa ihmisvihansa näyttikin suuresti lauhuneen. Ainakin ne hulluuden puuskat, jotka hänessä ilmenivät, sattuivat nyt harvemmin. Kaikista taivutteluista huolimatta ei häntä voitu saada vastaanottamaan muuta kuin kaikkein välttämättömimmät tavarat, vaikka Earnscliff armeliaisuudesta, ja hänen taikauskoisemmat naapurinsa muista syistä monesti tarjosivatkin hänelle enemmän. Jälkimmäisille hän antoi vastalahjana neuvojansa, kun he vähitellen alkoivat tulla hänen luokseen tiedustelevaan, miten voisivat parantaa karjansa ja omat tautinsa. Usein he saivat häneltä myös lääkkeitä, ja hänellä näkyi olevan, paitsi omasta maasta saatuja, myös ulkomaisiakin lääkekasveja. Näille avunpyytäjille hän sanoi olevansa nimeltään Elshender erakko. Mutta kansan kesken hän sai liikanimekseen "Viisas Elshie" taikka "Mucklestane-Moorin älykäs vanhus." Muutamat eivät rajoittaneet kyselyjensä vain ruumiin vaivoihin, vaan pyysivät neuvoa muissakin asioissa. Hän vastasi aina oraakkelin kaltaisella älykkyydellä, joka suuresti vahvisti sitä luuloa, että hänellä muka oli yliluonnollinen taito. Neuvonpyytäjät jättivät tavallisesti jonkin lahjan jollekin kivelle, vähän matkan päähän kääpiön asunnosta. Mutta jos se oli rahaa tai jotain muuta tavaraa, jota hän ei tahtonut ottaa vastaan, niin hän viskasi sen pois tai jätti paikoilleen kajoamatta siihen. Käytökseltään hän oli aina tyly ja epäkohtelias. Sanoja hän tuhlassi juuri sen verran kuin hänen sanottavansa selittäminen lyhimmillä mahdollisella tavalla vaati. Ja hän vältti kaikkea puhetta, mikä hiukankin olisi poikennut puheena olevasta asiasta. Kun hänen puutarhassaan talven kuluttua alkoi kasvaa vihanneksia ja kaaliksiä, niin hän ei juuri ensinkään puuttunut mihinkään muihin ravintoaineisiin. Kuitenkin hän otti vastaan pari Earnscliffin lahjoittamaa vuolta, jotka hakivat ruokansa kankaalta ja antoivat hänelle maitoa.

Nähtyään ettei tätä hänen lahjaansa ollut hyljätty kävi Earnscliff pian sen jälkeen erakkoa tervehtimässä. Ukko istui lähellä kasvitarhansa porttia, leveällä, litteällä kivellä, joka oli hänen tavallisena tietäjänistuimenaan, milloin hän oli halukas ottamaan vastaan sairaita tai muita neuvonpyytäjiä. Kotinsa ja puutarhansakin hän sulki kaikilta sisäänpyrkiviltä ihmisiltä yhtä tarkasti kuin Otaheiten saaren asukkaat pyhän morainsa – nähtävästi hänen mielestensä olisi ihmisolento jalallaan saastuttanut ne paikat. Hänen sulkeuduttuaan asumukseensa eivät mitkään pyynnöt eivätkä rukoukset voineet taivuttaa häntä näyttäytymään tai päästämään ketään puheillensa, oli pyrkijä kuka hyvänsä.

Earnscliff oli käynyt kalassa vähän matkan päässä olevalla pikku joella. Hänellä oli onki kädessä ja taimenilla täytetty vasu selässä. Hän istahti toiselle kivelle, melkein vastapäätä kääpiötä. Tämä oli jo tottunut näkemään hänet, eikä pitänyt hänestä sen enempää lukua, kuin että kohotti rumaa, muodotonta päätään tuijottaen tulijaan, ja antoi sen sitten taas vaipua alas rinnalleen ikäänkuin olisi ollut syvissä mietteissä. Earnscliff katsahti ympärilleen ja näki, että erakko oli entisten lisäksi rakentanut katoksen vuohia varten.

"Sinä teet kovasti työtä, Elshie", virkkoi Earnscliff yrittäen saada tuon eriskummallisen olennon puhumaan.

"Työ", vastasi kääpiö, "on pienin paha ihmisten kurjassa elämässä. Parempi on tehdä työtä niinkuin minä, kuin huvitella teidän tavallanne."

"En voi kieltää, että meidän tavalliset huvituksemme täällä maalla ovat varsin armottomia, Elshie, mutta kuitenkin..."

"Mutta kuitenkin", keskeytti hänet kääpiö, "ne ovat parempia kuin teidän tavalliset toimenne: parempi on harjoittaa joutavaa, ajattelematonta armottomuutta mykkiä kaloja kuin lähimmäisiä kohtaan! Vaan miksi minä näin puhun? Miksi ei saisi koko tuo ihmiskarja puskea ja pistää ja pureksia toinen toistaan, kunnes ne olisivat sukupuuttoon hävitetyt. Jäljelle jäisi yksi ainoa suunnaton, runsaasta ravinnostaan pöhöttynyt Behemot, joka sitten, imettyään ja kaluttuaan kaikkien muiden luut putipuhtaksi, saisi saaliin loputtua ulvoa päiväkaudet ruoan puutteessa ja viimein tuuma tuumalta nääntyä nälkään – sepä juuri olisi sille sukukunnalle sopiva loppu!"

"Sinun tekosi ovat parempia, Elshie, kuin sinun sanasi", virkkoi Earnscliff, "sinä jatkat työlläsi saman sukukunnan elämää, jota sinä ihmisvihassasi kirotat."

"Niin teen, mutta miksi? – Kuule! Sinä olet niitä, joita minä vähimmällä inholla katselen, sentähden en välitä, vaikka säälien sinun silmitöntä mielettömyyttäsi tuhlaankin vastoin tapaani muutamia sanoja. Vaikka en voikaan nostattaa tauteja ihmisiin enkä ruttoa karjaan, niin enkö pääse sittenkin tarkoitukseni perille, kun jatkan niiden elämää, jotka yhtä suurella voimalla kykenevät saamaan aikaan turmiota? – Jos Bowerin Alice olisi talvella kuollut, niin olisiko nuori Ruthwin saanut surmansa keväällä sentähden, että hän rakasti tyttöä? Ja kenen mieleen olisi edes johtunut sulkea karjansa aitaukseen, kun Westburnflatin tornin Ruskea Rosvo muka makasi kuolinvuoteellaan? – Minun rohtojeni, minun taitoni voimasta hän parani jälleen. Ja kukapa nyt taas uskaltaisi jättää laumaansa vartijatta laitumelle tai käydä levolle päästämättä verikoiraansa kahleista?"

"Kyllä myönnän", vastasi Earnscliff, "ettet juuri tehnyt hyvää ihmiskunnalle parantaessasi rosvon. Mutta autoitpa kuitenkin sen sijaan viime talvena minun ystäväni Hobbien, rehellisen Heughfootin Hobbien, kuumetaudista, johon hän olisi saattanut kuolla."

"Näin ajattelevat tomun lapset tietämättömydessään", virkkoi kääpiö vieikkaasti hymyillen, "ja näin he puhuvat mielettömydessään. Sano, oletko huomannut, kuinka kesytetty metsäkissanpoika on lystikäs, leikkisä ja siivo. – Mutta annapas sen vain päästä metsänlintujesi, lampaittesi, kanojesi saapuville, niin sen synnynnäinen verenhimo puhkeaa kohta ilmi. Se kaappaa ne kynsiinsä, raatelee, surmaa ja hotkaisee ahneesti suuhunsa."

"Semmoinen on sen eläimen luonne", vastasi Earnscliff, "mutta mitä se Hobbien koskee?"

"Se on hänen vertauskuvansa", sanoi erakko. "Hän on tätä nykyä rauhallinen ja kesy, koska hänellä ei ole tilaisuutta näyttää synnynnäistä taipumustaan. Mutta annapas sotatorven kajahtaa, annapas tuon verikoiranpennun saada sieraimiinsa verenhajua, niin hän on raivostuva yhtä julmaksi kuin hurjin hänen rajalais-esivanhemmistaan, joka on sytyttänyt tuleen jonkun turvattoman talonpojan mökin. – Voitko kieltää, että hän nytkin usein yllyttää sinua kostamaan verellä sen pahan, joka sinulle lapsena tehtiin?" – Earnscliff säpsähti, mutta erakko ei ollut huomaavinaan hänen hämmästyksensä ja jatkoi: "Ja sotatorvi kajahtaa, ja verikoiranpentu saa nuolla verta. Silloin minä nauran ja sanon: 'Kas, juuri tätä varten olen sinun henkesi säilyttänyt!'" Hetken vaiti oltuaan hän taas jatkoi: "Tämmöistä minun parantamiseni on – sen tarkoituksena on pitää yllä yleistä kurjuutta – sen kautta koetan minäkin täällä erämaassa näytellä osaani yhteisessä murhenäytelmässä. Jos sinä sairastuisit ja olisit vuoteen omana, niin ehkä minä säälistä lähettäisin sinulle myrkkypullon."

"Kiitoksia paljon, Elshie, minä tulen varmaan pyytämään sinulta lääkärin neuvoa, koska minulla on näin lohduttava toivo avun saamisesta."

"Älä imartele itseäsi liiaksi sillä toivolla, että minä todella voisin antaa vallon tuolle sydämen heikkoudelle, säälille", sanoi erakko. "Miksi minä tempaisin semmoisen hupsun kuin sinut, joka olet kuin vartavasten luotu kokemaan elämän kurjuutta, siitä onnettomuudesta, johon omat

hourailemisesi ja maailman ilkeys sinut kerran saattavat? Miksi rupeaisin sääliväiseksi intiaaniksi ja musertaisin sotakirveelläni vangin aivot mäsäksi? Näin pilaisin kerrassaan heimokunnaltani toivotun kolmipäiväisen huvituksen juuri kun kekäleet ovat ilmitulella, nipistimet tulikuumina, kattilat kiehuina ja puukot hiottuina – juuri kun uhri on kärvennettävä, raadeltava ja kypsennettävä?"

"Sinä tuot minun silmiäni eteen hirvittävän kuvan elämästä, Elshie; mutta minun rohkeuttani se ei kuitenkaan voi masentaa", vastasi Earnscliff. "Me olemme luodut tänne maan päälle, toisaalta tosin kärsimään ja näkemään vaivoja, mutta toisaalta myös tekemään työtä ja nauttimaan iloa. Työssä kuluneen päivän perästä seuraa ilta lepoineen. Kärsivällisyyttä kysyvä vaivakin tuntuu helpommalta, kun ihmisellä on se lohduttava tieto, että hän on täyttänyt velvollisuutensa."

"Minä halveksin tuota orjallista, eläimellistä oppia", huudahti kääpiö, silmät hulluuden tulta hehkuen, "minä halveksin oppia, joka ei sovi muille kuin katoaville luontokappaleille, mutta en viitsi enää turhaan kuluttaa sanojani sinun kanssasi."

Hän nousi kiireesti, mutta, ennen kun hän kätkeytyi mökkiinsä, lisäsi hän vielä kiihkeän innokkaasti: "Mutta ettet suinkaan luulisi, että minun muka hyvät tekoni saisivat alkunsa tuosta typerästä, orjamaisesta tunteesta, jota sanotaan rakkaudeksi lähimmäisiämme kohtaan, niin tiedä, että jos olisi olemassa ihminen, joka olisi tehnyt tyhjäksi minun sieluni kalleimman toivon – joka olisi reväissyt minun sydämeni kappaleiksi ja kärventänyt minun aivoni hehkuviksi kuin tulivuori – ja jos sen miehen onni ja henki olisivat niin kokonaan minun käsissäni kuin tämä heikko savi (hän tempaisi käteensä lähellä olevan saviastian), niin minä en rikkoisi häntä pirstaleiksi tällä tavalla" (hän nakkasi astian vimmoissaan seinää vasten). – "En!" hän jatkoi tyynemmin mutta äärimmäisen katkerasti, "minä hemmottelisin häntä rikkaudella ja vallalla, niin että hänen häijyt himonsa vielä kiihtyisivät ja jotta hänellä olisi voimaa täyttää ilkeät aikeensa; häneltä ei saisi puuttua mitään synnin ja pahuuden välikappaletta; hän saisi olla keskustana pyörteessä, joka rauhaa ja lepoa tuntematta kiehuisi lakkaamattomalla vimalla vetäen meren pohjaan jokaisen laivan, mikä sen piiriä lähenisi! – Hän saisi olla maanjäristyksenä, jolla olisi voimaa myllertää koko se maa, missä hän eläisi, ja saattaa kaikki sen asukkaat vihamielisiksi toisilleen, kurjiksi hylyiksi, semmoisiksi – kuin minä!"

Nämä viimeiset sanat sanottuaan karkasi onneton olento asumukseensa, viskasi vimmatulla vauhdilla oven kiinni ja veti kiireesti kaksi salpaa eteen, toisen perästä toisen, ikäänkuin sulkeakseen ulos kaikki tuohon vihattuun sukukuntaan kuuluvat ihmiset, jotka olivat syösseet hänen sielunsa kurjuuteen. Earnscliff läksi pois kankaalta sydän täynnä vaihtelevia säälin ja kauhun tunteita. Hän mietiskeli, mikä outo ja synkkä syy oli mahtanut saattaa näin kurjaan mielentilaan miehen, joka puheesta päättäen oli varmaan säädyltään ja kasvatukseltaan paljoa etevämpi tavallisia ihmisiä. Häntä myös kummastutti, kuinka tämä vasta näin lyhyen ajan seudulla ollut ja aivan itsekseen elänyt mies oli voinut saada niin tarkkoja tietoja asukkaiden luonteesta sekä yksityisistä asioistakin.

"Eipä ole ihme", virkkoi hän itsekseen, "vaikka kansa luulee, että tämä näin laajatiетoinen, tällä tavalla elävä, ulkomuodoltaan niin inhottava ja ihmisiä niin katkerasti vihaava ja onneton mies olisi liitossa ihmiskunnan perivihollisen kanssa!"

IV LUKU

Myös kolkoin kalliokin kankaall' autiolla,
Vaikk' oiskin kuiva, tuntee voiman keväisen;
Ens' kaste, ensi päivän paiste saattaa sen
Jäkälä-, sammal-peitteen eloon virkoomaan.
Näin sydän, vaikk' jo suuttui iloon maalliseen,
Naiskyyneleestä sulaa, hymyst' ihastuu.

Beaumont.

Kun ilma kevään tullen muuttui lauhkeammaksi, nähtiin erakon istuvan useammin leveällä paadella talonsa edustalla. Eräänä päivänä hänen istuessaan siinä sydänpäivän aikaan, tulla tuiskahti joukko herroja ja herrasnaisia ratsain ja lukuisa palvelijaparvi perässä kankaan poikki jonkin matkan päässä hänen asunnostaan. Koirat, haukat ja talutettavina olevat varahevokset kartuttivat joukon vieläkin suuremmaksi, ja ilmassa kajahteli vähän väliä metsästäjien hoilotuksia sekä torvien toivotuksia. Nähdessään tämän iloisen seurueen erakko aikoi vetäytyä mökkiinsä, mutta ennenkun hän vielä sai tämän aikomuksensa toimeen, lähestyi palvelijoihin kolme nuorta neitosta, jotka olivat eronneet muusta seurasta ja tehneet kierroksen saadakseen uteliaisuutensa tyydytykseksi nähdä Mucklestane-Moorin älykkään vanhuksen. Eräs heistä kiljaisi ja peitti silmänsä käsillään nähdessään tuon tavattoman julmannäköisen olennon. Toinen kysyi, väkinäisesti nauruun tyrskähtäen ja koettaen siten salata pelkonsa, osaisiko erakko povata? Kolmas, jolla oli jaloin ratsu ja komeimmat vaatteet ja joka oli verrattomasti kaunein kaikista kolmesta, astui likemmäksi ja yritti peittää kumppaniensa epäkohteliaisuutta.

"Me olemme eksyneet oikealta tieltä, joka vie näiden rämeiden läpi", sanoi nuori neito, "ja seuramme on kulkenut edelleen ilman meitä. Samassa me näimme sinut, arvoisa vanhus, mökkisi edustalla ja poikkesimme tänne kysymään..."

"Vaiti!" keskeytti hänet kääpiö. "Olet nuori ja kuitenkin jo niin viekas! Te tahdoitte tänne tullessanne – sen sinä tiedät – riemuita omasta nuoruudestanne, kauneudestanne ja rikkaudestanne, vertailemalla sitä minun vanhuuteeni, rumuuteeni ja köyhyyteeni. Se onkin teko, joka sopii hyvin teidän isänne tyttärelle – mutta, voi kuinka sopimatonta se on sille, jonka teidän äitinne on kantanut!"

"Olivatko sitten minun vanhempani sinulle tuttuja ja tunnetko minut?"

"Kyllä tunnen sinut. Tämä on ensi kerta, jolloin olet valveilla ollessani sattunut silmiäni eteen, mutta minä olen nähnyt sinut unissani."

"Unissasiko?"

"Niin, Isabella Vere. Mitä minulla olisi tekemistä sinun tai omaistesi kanssa valveilla ollessani?"

"Valveilla ollessasi", pisti toinen neiti Veren kumppaneista väliin pilkallisella vakavuudella, "on sinulla tietysti vain viisaita ajatuksia mielessäsi. Hullutukset eivät pälkähä pähäsi muulloin kuin nukkuessasi."

"Sinun mieltäsi", tiuskasi kääpiö kiivaammin kuin mitä viisaan ja erakon oikeastaan olisi sopinut, "hullutukset hallitsevat aina rajattomasti, olitpa nukuksissa tai valveilla."

"Jumala varjelkoon!" sanoi neito. "Tuo mies on varmasti profeetta!"

"Yhtä epäilemättä", jatkoi erakko, "kuin sinä olet nainen. Nainenko! – olisipa minun pitänyt sanoa: herrasnainen – sivistynyt herrasnainen. Sinä käskit minua povaamaan itsellesi – se on kyllä helppoa. Koko elämäsi, niin pitkältä kuin sinulla ikää riittää, olet lakkaamatta ajava takaa arvottomia mielettömyyksiä. Jos ne saatkin kiinni, viskaat ne kuitenkin vähitellen jälleen pois. Tuon takaa-ajon sinä aloitit jo lapsen horjuvin jaloin ja sinä olet jatkava sitä vielä vanhana kainalosauvojen varassa. Lelut ja leikit lapsuudessa – rakkaus hullutuksineen nuoruudessa – valttiässät ja herttakuninkaat

vanhuudessa – niitä kaikkia olet ajava takaa, toista toisensa perästä. Kukkasia ja perhosia keväällä – perhosia ja takiaisenhöytyviä kesällä – lakastuneita lehtiä syksyllä ja talvella – kaikkia näitä sinä ajat takaa, saat kiinni ja heität taas pois. Astu syrjemmäksi; sinun kohtalosi on ennustettu."

"Olenpa kuitenkin saava *kaikki kiinni*", vastasi nauraen kaunotar, joka oli neiti Veren serkku; "onpa sitä sentään siinäkin, Nancy." Näin sanoen hän kääntyi aran neidon puoleen, joka ensiksi oli kääpiötä lähestynyt. "Etkös sinä nyt vuorostasi tiedustele kohtaloasi?"

"En millään muotoa!" sanoi tämä peräytyen. "Minä olen saanut tarpeeksi siitä, mitä sinusta kuulin."

"Hyvä on", virkkoi neiti Ilderton tarjoten kääpiölle rahaa, "minä tahdon sitten maksaa ennustuksestani ikäänkuin oraakkeli olisi sen lausunut kuninkaan tyttärelle."

"Totuutta", vastasi ennustaja, "ei osteta eikä myydä..." Näin sanoen hän yrmein ylenkatsein työnsi pois rahat, joita hänelle tarjottiin.

"Hyvä on", sanoi neiti. "Minä voin itsekin, Elshender vanhukseni, pitää ne matkarahoina tuolla takaa-ajomat kallani."

"Kyllä tuletkin niitä tarvitsemaan", vastasi tyyliä totuuden puhuja. "Rahatta onnistuu pyynti harvalle ja vielä harvemmin häntä pyydetään. Seis!" huusi hän neiti Verelle, kun neidit alkoivat lähteä. "Sinulle on minulla vielä sanottavaa. Sinulla on sitä, mitä kumppanisikin tahtoisivat omistaa tai ainakin he toivovat ihmisten ajattelevan että he sitä omistavat – kauneutta, rikkautta, korkean syntyperän, hyviä luonnonlahjoja."

"Salli minun seurata kumppaneitani, vanhus; minä välitän yhtä vähän imarteluista kuin povaamisista."

"Malta", jatkoi kääpiö tarttuen hevosen suitsiin. "Minä en olekaan mikään povaaja, en myöskään imartelija. Kaikilla näillä eduilla, joka ainoalla, on vastaavat paheensa – toivoton rakkaus, särkynyt sydän, luostarin synkeä elämä taikka inhoittava avioliitto. En edes minä, joka vihaan koko ihmiskuntaa, voisi toivottaa sinulle enempää kurjuutta, niin täynnä sitä on sinun elämäsi polku."

"Ja jos niin onkin, arvoisa vanhus, niin salli minun nauttia lohdutusta vastaisten vastoinkäymisten varalta niin kauan kun minulle vielä onnen päivä paistaa. Sinä olet vanha, sinä olet köyhä; sinun asuntosi on niin kaukana, ettet voisi saada mitään apua, jos tulisit sairaaksi taikka muuten joutuisit puutteeseen. Sinun elämäntapasi herättää monella tavalla oppimattoman rahvaan epäluuloa, joka kovinkin helposti voi puhjeta väkivallaksi. Suo minulle se ilo, että saisit tehdä edes yhden ihmisen olon hauskemaksi! Suostu ottamaan minulta sitä apua, mitä minä voin tarjota. Tee se minun tähteni, jollet tahdokaan itsesi tähden, jotta sinun ennustamiesi onnettomuuksien tullessa minua ei vielä lisäksi painaisi se tuskallinen ajatus, että onneni päivät ovat kuluneet aivan turhaan!"

Vanhus vastasi sortuneella äänellä, puhuen pikemmin itsekseen kuin nuorelle neidolle:

"Niin, sillä tavalla juuri sinun piti ajatella – sillä tavalla juuri sinun piti puhua – jos ihmisen puheet ja mielipiteet voisivat pitää yhtä! Mutta sitä ne eivät tee – ne eivät tee! Oi! ne eivät voi! – Mutta kuitenkin – odota vielä hetkinen – älä liikahtaa paikaltasi ennen kun tulen takaisin."

Hän meni pieneen puutarhaansa ja toi sieltä puoleksi puhjenneen ruusun.

"Sinä olet nostattanut kyyneleen silmäni, ensimmäisen, joka moneen vuoteen on kostuttanut minun silmäkulmiani – ota tämä kiittollisuudenmerkki hyvästä teostasi. Se on vain tavallinen ruusu; pidä se kuitenkin tallella, älä anna sitä pois. Tule sitten minun luokseni onnettomuuden hetkenä. Näytä minulle tätä ruusua, taikka vain yhtä lehteä siitä, vaikka se olisi jo niin lakastunut kuin tämä minun sydämeni. Silloin se, vaikka minä tuntisinkin kaikkein tuiminta, rajuinta vimmaa inhoittavaa maailmaa kohtaan, kuitenkin saattaisi sydämeeni lempeämpiä tunteita ja ehkä tuottaisi sinun sydämeesi paremman onnen toivon. Mutta", huudahti hän jälleen kiihtyen tavalliseen ihmisvihaansa, "ei sanansaattajaa, ei 'välikättä'. Tule itse, ja tämä sydän, nämä ovet, jotka ovat suljetut jokaiselta muulta maalliselta olennoilta, aukeavat sinulle ja sinun suruillesi. Ja nyt voit mennä!"

Hän päästi suitset kädestään, ja nuori neito ratsasti tiehensä, lausuttuaan kiitoksensa tuolle eriskummalliselle olennoille siinä määrin kuin hämmästys, joka valtasi tytön mielen hänen kuullessaan

kääpiön kummat sanat, sen salli. Ratsastaessaankin silmäsi hän vielä usean kerran taakseen kääpiöön, joka oli jäänyt seisomaan asuntonsa kynnykselle, seuraten hänkin puolestaan neidon kulkua kankaan poikki Ellieslaw'n linnaa kohti, kunnes ratsuseurue peittyi mäen taakse.

Muut neitokset kertoivat sillä välin leikkiä laskien eriskummallisesta keskustelustaan Mucklestane-Moorin kuuluisan noidan kanssa.

"Kylläpä Isabella anastaa aina kaiken onnen omakseen, niin hyvin kotona kuin vieraissakin paikoissa! Hänen haukkansa iskee aina teereen – hänen silmänsä ampuvat suoraan nuorten herrojen sydämeen – hänen ystävillään ja sukulaisneidoillaan ei ole lainkaan mahdollisuuksia. Eipä edes noita voi varjella itseään hänen viehätyksensä taikavoimaa vastaan. Pitäisi sinun, Isabella kulta, toki luopua tuosta yksinoikeudestasi, tai ainakin perustaa kauppa ja myydä pois kaikki, mitä et kuitenkaan huoli käyttää omiin tarpeisiisi."

"Sinä saat sen kaiken", vastasi neiti Vere, "vieläpä noidankin kaupanpäällisiksi sangen huokealla hinnalla."

"Ei! Nancy saa noidan", sanoi neiti Ilderton, "oman vaillinaisuutensa täytteeksi; hän ei juuri ole loitsijain sukua, niinkuin kyllä tiedätte."

"Hyvänen aika, siskoseni!" vastasi nuorempi neiti Ilderton. "Mitä minä tekisin tuolla peloittavalla hirviöllä! Minä suljin silmäni heti kun kerran olin häneen katsahtanut: mutta kuitenkin, tuntuu aivan siltä kuin vieläkin näkisin hänet, vaikka puristin silmäluomeni kiinni niin tarkasti kuin mahdollista."

"Sääli", virkkoi sisar. "Valitsepas, Nancy, kaikin mokomin itsellesi ihailija, jonka puutteet saadaan peitettyksi sulkemalla silmät. No, sittenpä täytynee minun itseni ottaa hänet, arvelen minä, ja pistää hänet äidin porsliinikaappiin näytteeksi, että Skotlanti on voinut luoda maan tomusta tehdyn kummituksen, joka on kymmentuhatta vertaa julmempi kaikkia niitä, jotka Kantonin ja Pekingin mestarien hirviöitä keksivä mielikuvitus on valanut porsliinista kuolemattomiksi ihmeiksi."

"Tämä mies", virkkoi neiti Vere, "on niin säälittävä, etten voi yhtä helposti kuin tavallisesti nauraa sinun leikkipuheillesi, Lucy. Jos hänellä ei ole varoja, niin kuinka hän voi elää tässä autiossa paikassa ja tulla toimeen kaukana kaikista muista ihmisistä? Ja jos hänellä on varoja, niin että hän silloin tällöin voi saada tarpeellisia apumiehiä, niin eikö jo se luulo, että hänellä on niitä, viekoittele jotakuta meidän rauhatonta naapuriamme murhaamaan ja ryöstämään hänet?"

"Mutta ethän muista, että ihmiset sanovat häntä noidaksi", sanoi Nancy Ilderton.

"Ja jos pahalaismainen noitataito pettäisi hänet", lisäsi sisar, "niin minä käskisin hänen vain turvautua luonnolliseen taikaansa ja pistää ovesta tai ikkunasta ulos muodottoman päänsä sekä nuo kauheat kasvonsa aivan päällekkärajien silmien eteen. Tuskinpa rohkeinkaan rosvo, joka ikinä on täällä ratsastanut, kestäisi enempää kuin yhden ainoan silmäyksen. Ohoh, soisinpa että saisin tuon hänen gorgonin päänsä lainaksi, vaikkapa vain puoleksi tunniksi."

"Mitä varten, Lucy?" kysyi neiti Vere.

"Oi, minä peloittaisin pois teidän kodistanne tuon yrmeän, jäykän ja röyhkeän Sir Frederick Langleyn, jota sinun isäsi niin suuresti suosii, mutta sinä itse et lainkaan. Minä vakuutan olevani koko elinaikani kiitollinen noidalle senkin vuoksi, että me nyt erottuamme hänen tähtensä muusta seurasta pääsimme toki puoleksi tunniksi näkemästä tuota herraa."

"Mitäpä sitten siihen sanoisit", kuiskasi neiti Vere hiljaisella äänellä, jottei nuorempi sisar häntä kuulisi (sillä tämä ratsasti nyt heidän edellään, kun kaidalla polulla ei ollut tilaa kolmelle hevoselle rinnakkain), "mitäpä siihen sanoisit, Lucy kultaseni, jos sinun pitäisi kärsiä hänen seuraansa koko elinaikasi?"

"Mitäkö sanoisin? Minä sanoisin: Ei, ei, ei! kolme kertaa, joka kerran yhä kovemmalla äänellä, kunnes se kuuluisi aina Carlisleen asti."

"Ja Sir Frederick sanoisi siihen, että yhdeksäntoista kieltoa merkitsee samaa kuin puoli suostumusta."

"Se", vastasi Lucy-neiti, "riippuu kokonaan siitä, millä lailla nuo kiellot sanotaan. Minun kieltoni ei ilmaisisi rahtuakaan myönnytystä, sen lupaan sinulle."

"Mutta jos sinun isäsi", jatkoi neiti Vere, "sanoisi näin: Tee niin – tai –"

"Niin minä uskaltaisin antaa tuon tai-sanan perästä tulla mitä tahansa, vaikka hän olisikin julmin, mistä koskaan on kerrottu, ja toteuttaisi lauseen toisen osan."

"Entä jos hän uhkaisi lähettää sinut katolisen tädin, abbedissan, luo, luostariin?"

"Sitten minä uhkaisin hankkia hänelle protestanttisen vävyn, ja olisin iloinen, kun saisin niin hyvän tilaisuuden olla tottelematon uskonnollisten syiden tähden. Ja nyt kun Nancyn korvat eivät ole kuulemassa, niin anna minun aivan vakavasti sanoa sinulle, että minun ymmärtääkseni niin hyvin Jumala kuin ihmisetkin suovat sinulle anteeksi, jos kaikilla mahdollisilla keinoilla vastustat tätä luonnotonta avioliittoa. Tuommoinen röyhkeä, umpimielinen, kunnianhimoinen mies, joka salassa vehkeilee kuningasta vastaan – joka on kaikkialla pahassa huudossa saituudestaan ja tylydestään – on ilkeä vanhemmilleen, ilkeä veljilleen ja sisarilleen, ilkeä ja kitsas kaikille sukulaisilleen – Isabella, ennen minä menisin kuolemaan kuin semmoiselle miehelle puolisoksi."

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.